

Геопоетика на Пенчо-Славейковите избори – топоси и посоки, реални и въображаеми

Проф. Михаил Неделчев

Нов български университет

Резюме

Макар и образованието му да е оформено в немскоезична среда, Пенчо Славейков не застива при своите геопоетически ориентации само в една единствена посока. Напротив, изборите на привличащите творческото му внимание реални топоси и цивилизационни центрове са невероятно противоречиви, подвижни, наистина многопосочни. Трайно е например увлечението му по "възточните мотиви" - игрите с тези модерни в ред европейски литератури през целрия деветнадесети век пазарищни пространства за неформално общение, с постоянни персонажи-звезди или с източни мъдреци, с фини еротически намеци и директни предложения. Но все пак, основното е западноевропейското - там се търсят и намират фундаменталните общочовешки като откроеност и значимост персони, феномени, обживяни топоси. Пенчо Славейков има склонността и способността да се фиксира върху някаква култура, която е избрал като модел - например полската с нейните епически и високо-спиритуални автори. Славянското го интересува обаче и в цялото му пъстроцветие - включително и със своите автори-емблеми, с великите руснаци Пушкин, Толстой и Гогол. Тази многопосочност на творческото му внимание му дава възможност и да осъществява своите уникални културни синтези - например на древните медитерански митове със северогерманското митологическо наследство ("На Острова на блажените"). Всъщност елинската цивилизация го интересува и сама по себе си и това се въплъщава в множество още текстове. Но центърът на цялата тази вселена все пак остава Балканът - величественият символ на българската национална идентичност, съдба, участ, опора, крепост, съдник и какво ли още не (настоявам, че това е една многослойна епическа трансформация на н а ц и о н а л н и я м и т о п о е т и ч е с к и т е к с т). В последните години от биографическото му осъществяване, геопоетическото мислене на Пенчо Славейков се радикализира. Два примера: - целият ироничен, удивителен със синтетични наблюдения и обобщения, пародийно-епически разказ за пътуването му из Руската империя по случай честванията за Гоголевия юбилей и за изпълнение на мисията да бъдат пренесени в България тленните останки на Мерин Дринов; - загадъчното, стряскащото ни предсмъртно заявление, че всъщност Рим, римското, слъчево-италианското са истинският му избор, че напразно си е губил толкова време из мъгливо Немско. Докладът се опитва да разкрие как всичко това се съчетава, как се постига творческо единство.